

Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України
https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid025vXPD2C8j3Jdy77YCigGp7dHoq5dLZZn69avQG4wtcYdheX3sSJntSSinFGuKqwbI&id=1576328745978627

Світлана Литовченко

Про дітей з порушеннями слуху та РАС

Ми готували це повідомлення до 2 квітня – Міжнародного дня поширення інформації про аутизм

Україна має вагомі досягнення в освіті дітей з розладами аутичного спектра (РАС).

Наші колеги – науковці Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України проводять ґрунтовні дослідження з питань навчання та супроводу дітей з РАС, результати наукових пошуків втілюються у посібники, програми, методичні рекомендації – https://lib.iitta.gov.ua/.../%D0%A3%D0%9F%D0%9A_i%D0%B7..., <https://lib.iitta.gov.ua/.../%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0...> та інші.

У Київському університеті імені Бориса Грінченка на магістратурі впроваджено освітню програму «Втручання при аутизмі». При профільних кафедрах педагогічних та класичних вишів здійснюється наукова робота, до робочих програм включено модулі щодо розвитку та навчання осіб з аутизмом. Фахівці спеціальних закладів освіти, інклюзивних груп та класів, працівники ІРЦ навчають, організовують освітній процес, проводять корекційно-розвивальні заняття. Успішно працюють реабілітаційні центри, які вивчають міжнародний досвід та впроваджують кращі практики, мають вагомі результати в освіті дітей з РАС.

Серед дітей з порушеннями слуху є діти з розладами аутичного спектра. Кожна така дитина унікальна, має індивідуальні здібності, потенційні можливості та водночас особливі потреби у підтримці. Це передбачає певні вимоги до кваліфікації педагогів, зумовлює необхідність підвищення професіоналізму, вивчення та адаптації перспективних методик тощо.

З нашого досвіду зазначимо особливості, що зумовлюють специфіку роботи з дітьми з РАС:

- деякі діти мають підвищену чутливість до гучних / незнайомих / «неприємних» звуків, відчувають дискомфорт (затуляють вуха у таких випадках), відтак є специфіка у використанні засобів слухопротезування, слухових апаратів, кохлерних імплантів;

- деякі діти, зокрема з КІ мають на достатньому рівні розвинуте слухове сприймання, повторюють звуки та слова за дорослим, але навіть за умови системних занять із сурдопедагогами не використовують словесне мовлення для спілкування, як основу для навчання (віддають перевагу невербальним засобам, успішно використовують візуальну підтримку, виконують завдання за наявності наочних опор тощо). Така ситуація не виключає хороших досягнень у навчанні;

- серйозною перешкодою для спілкування та навчання дитини з порушенням слуху є «небажання» дивитися на обличчя співрозмовника, відсутність зорового контакту, що є властивим для частини дітей з РАС, натомість виступає важливою умовою роботи з дітьми з порушеннями слуху (сприймання мовлення шляхом «читання з губ, обличчя», розуміння емоційного контексту спілкування, спілкування жестовою мовою тощо);

- на жаль, є випадки коли батькам говорять про ознаки гіперактивності, наявність розладів аутистичного спектру у дитини на підставі особливостей поведінки та комунікації, натомість справжньою причиною труднощів є порушення слуху (діагноз вчасно не встановлений, відтак дитина відстає у мовленнєвому та пізнавальному розвитку, а нереалізована потреба у спілкуванні виявляється у небажаній поведінці);

- часто діти, особливо на першому етапі навчання, потребують супроводу асистента вчителя чи вихователя та/або асистента дитини; перед батьками постає питання – які фахівці мають супроводжувати дитину, яка має порушення слуху та РАС, які заняття необхідні та над чим працювати першочергово, відповідно – в якому закладі (якщо батьки обирають спеціальну форму навчання) мають бути створені умови для навчання їхньої дитини. Фахівцям також складно рекомендувати оптимальне місце навчання. Якщо дитина навчається за індивідуальною формою (зокрема тимчасово, на першому етапі навчання або із врахуванням індивідуального стану), необхідною є організація підтримки батьків (транспорт, патронаж з дитиною вдома чи у закладі, якщо батьки працюють і не мають можливостей за власний кошт сплачувати тьютора). Перелік питань звичайно не повний.

Наші спеціальні школи та НРЦ, які традиційно навчали дітей з порушеннями слуху, наразі навчають діток з РАС (із порушеним слухом та із збереженим).

Педагоги та психологи підвищують кваліфікацію, беруть участь у національних та міжнародних семінарах, майстер класах, тренінгах, накопичують власний досвід, авторські прийоми та дидактичні матеріали.

Програми курсів підвищення кваліфікації, що проводяться Інститутом спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, - гнучкі, до них можуть бути включені модулі і про дітей з порушеннями слуху, і про дітей з аутизмом, з порушеннями мовлення. Викладають на курсах кращі фахівці з різних відділів – https://ispukr.org.ua/?page_id=344#.YknEmShBxPY.

Наразі відповідно до Положення про спеціальну школу та НРЦ (2021) такі заклади можуть залучати асистентів вчителів та асистентів дитини («у класах для учнів з помірними

порушеннями інтелектуального розвитку, із розладами аутичного спектра і в початкових класах для дітей зі сліпотою та глухотою будуть працювати асистент учителя та асистент вихователя групи подовженого дня. Учні зможуть задовольняти соціальні потреби завдяки роботі асистента учня (вихователя) – соціального робітника або батьків»)
<https://nus.org.ua/.../uryad-zatverdvy-novi-polozhennya.../>.

Питання, що потребують вирішення:

- створення методичних рекомендацій для педагогів та батьків щодо оцінки розвитку, корекції та навчання дітей з порушеннями слуху та РАС; обмін досвідом серед педагогів, розміщення матеріалів на електронних освітніх платформах, підготовка публікацій тощо;

- подальший розвиток послуг асистента дитини за рахунок державних коштів;

- створення оптимальних умов у спеціальних та інклюзивних закладах освіти (у деяких спеціальних закладах наявний досвід, коли діти з порушеннями слуху та РАС за потреби на перших етапах навчання отримують більшою мірою індивідуально спрямовану підтримку, поступово адаптуються до класної форми навчання, формується навчальна поведінка за підтримки команди фахівців);

- вирішення організаційних питань, зокрема в рамках громади, району у великому місті;

- у спеціальних закладах кількість педагогів у класі має визначатися потребою учнів та бути гнучкою, натомість мета навчання – підтримка самостійності, поступове зменшення обсягу додаткової підтримки дитини;

- потреби кожної дитини та родини індивідуальні, система освіти має бути максимально варіативною та мобільною.

На часі здійснення відповідних досліджень.

Після Перемоги ініціюємо спільний дослідницький проєкт із залученням науковців, педагогів, фахівців, які дотичні до проблеми освіти дітей з порушеннями слуху та РАС.

Досвід педагогів, які працюють з дітьми з порушеннями слуху та РАС, актуальний та цінний.

Шановні колеги, запрошуємо ділитися власним досвідом у нашій групі, а також на сторінках фахового журналу «Особлива дитина: навчання та виховання» – http://ojs.csnukr.in.ua/index.php/Exceptional_child.

Поради для підтримки дітей з РАС в умовах війни від наших колег – <https://www.facebook.com/171923206205552/posts/5062305190500638/>,
<https://www.facebook.com/281632108692196/posts/1811646082357450/>.